

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 64/2024-19

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Molnára a sudcov Ivana Fiačana (sudca spravodajca) a Ľuboša Szigetiho v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ]

[REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátom JUDr. Petrom Belicom, M. R. Štefánika 36, Martin, proti postupu Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 9C/44/2015 a Mestského súdu Bratislava IV v konaní vedenom pod sp. zn. B1-9C/44/2015 takto

r o z h o d o l :

- Postupom Mestského súdu Bratislava IV v konaní vedenom pod sp. zn. B1-9C/44/2015 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a jeho právo na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
- Mestskému súdu Bratislava IV **prikazuje**, aby v konaní sp. zn. B1-9C/44/2015 konal bez zbytočných prietahov.
- Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadostučinenie **800 eur**, ktoré **je** mu Mestský súd Bratislava IV **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
- Mestský súd Bratislava IV **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **442,38 eur** a zaplatiť ich jeho právnomu zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
- Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť a argumentácia sťažovateľa

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 30. novembra 2023 domáha vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len

„ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 9C/44/2015 a postupom mestského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. B1-9C/44/2015 (spolu ďalej len „napadnuté konanie“). Navrhuje priznanie primeraného finančného zadosťučinenia 10 000 eur a náhradu trov konania.

2. Ústavný súd uznesením č. k. II. ÚS 64/2024-12 z 29. februára 2024 podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) prijal ústavnú sťažnosť sťažovateľa na ďalšie konanie v celom rozsahu.

3. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ vystupuje v napadnutom konaní v pozícii žalobcu na základe žaloby (o náhradu nemajetkovej ujmy 30 000 eur) doručenej okresnému súdu 6. februára 2015. Zo sťažovateľom predloženého chronologického opisu procesných úkonov, ako aj spisu mestského súdu je zrejmé, že okresný súd uznesením z 15. mája 2015 priznal sťažovateľovi oslobodenie od súdnych poplatkov v celom rozsahu. Dňa 27. novembra 2015 sťažovateľa vyzval na odstránenie väd žaloby. Sťažovateľ na výzvu reagoval podaním 26. júla 2016. Uznesením zo 6. decembra 2016 okresný súd umožnil sťažovateľovi, aby sa vyjadril k podaným vyjadreniam žalovaných v 1. až vo 4. rade. Sťažovateľ reagoval podaním doručeným 27. decembra 2016. K tejto duplike sťažovateľa sa vyjadril iba žalovaný v 3. rade a jeho vyjadrenie bolo doručené ostatným stranám sporu.

4. Okresný súd 10. januára 2019 požiadal Okresný súd Trenčín o výsluch sťažovateľa. V deň výsluchu 22. februára 2019 sťažovateľ požiadal o nevykonanie výsluchu z dôvodu, že v ten istý deň podal žiadosť na Centrum právnej pomoci Nitra (ďalej len „CPP“) o priznanie právneho zastúpenia v napadnutom konaní. CPP doručilo okresnému súdu 1. apríla 2019 a opakovane 26. februára 2020 žiadosť o súčinnosť. Dňa 7. apríla 2022 okresný súd zisťoval stav konania na CPP, pričom mu bolo oznámené, že rozhodnutím z 3. marca 2020 sťažovateľovi nebol priznaný nárok na poskytnutie právnej pomoci. Rozhodnutie CPP nadobudlo právoplatnosť 9. marca 2020.

5. Okresný súd 17. februára 2023 nariadil prvé pojednávanie vo veci. Dňa 21. marca 2023 bolo vykonané pojednávanie prostredníctvom telemostu. Sťažovateľ doručil 15. mája 2023 rozsiahle vyjadrenie, ktorého súčasťou boli aj návrhy na zmenu žaloby a pristúpenie ďalších účastníkov konania na strane žalobcu aj žalovaných.

6. Aj ďalšie pojednávanie 19. mája 2023 bolo vykonané prostredníctvom telemostu. Na začiatku pojednávania okresný súd uznesením zamietol návrhy sťažovateľa na pripustenie zmeny žaloby, resp. pristúpenie ďalších účastníkov konania. Pojednávanie bolo následne odročené na neurčito.

7. Z dôvodu prierahov v napadnutom konaní podal sťažovateľ sťažnosť na prierahy predsedovi okresného súdu (10. mája 2023), ako aj predsedovi mestského súdu (5. júna 2023). Obe sťažnosti boli uznané ako opodstatnené.

8. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti uviedol, že v jeho veci nejde o takú zložitú (právnú ani skutkovú), ktorá by odôvodňovala skutočnosť, že súd vo veci právoplatne nerozhodol ani za deväť rokov od podania žaloby. Podľa jeho názoru najmä okresný súd v období od podania žaloby až do 1. júna 2023 konal neefektívne a v určitých obdobiach vôbec nekonal, a tak spôsobil, že sťažovateľ bol počas dlhého obdobia v stave právnej neistoty. Namieta dĺžku celého konania

vrátane postupu mestského súdu po zmene súdnej mapy. Správanie sťažovateľa v žiadnom prípade neprispelo k priet'ahom v napadnutom konaní. Mal a stále má záujem na rýchлом prejednaní veci. Na výzvy okresného súdu reagoval bez meškania.

9. Sťažovateľ rovnako uviedol, v čom spočíva naplnenie predpokladov prípustnosti ústavnej sťažnosti a v čom vidí splnenie predpokladov na vyslovenie porušenia práva na prejednanie veci bez zbytočných priet'ahov, poukazujúc na judikatúru ústavného súdu a Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“).

II.

Vyjadrenie mestského súdu

10. V podaní doručenom ústavnému súdu 4. apríla 2024 podpredseda mestského súdu uviedol, že súd prvej inštancie vo veci postupoval plynulo, nariad'oval aj termíny pojednávania. Spis bol celkovo pridelený 4 rôznym sudcom, preto táto skutočnosť nepochybne objektívne ovplyvňuje celkovú dĺžku napadnutého konania. Súd posledné pojednávanie (19. mája 2023, pozn.) odročil na neurčito s tým, že v zmysle § 181 Civilného sporového poriadku sťažovateľ v lehote 1 mesiaca zhrnie, na ktorých dôkazoch trvá, doručia sa mu (opakovane, pozn.) všetky vyjadrenia žalovaných a im sa doručí aj vyjadrenie sťažovateľa z 15. mája 2023. Potom, ako sťažovateľ doručil okresnému súdu 5. júna 2023 ďalšie písomné podanie, vydala zákonná sudkyňa 22. marca 2024 pokyn pre doručenie príslušného podania všetkým žalovaným s tým, aby sa k nemu vyjadrili, ak to považujú za potrebné. Podľa okresného súdu je na zvážení, či aj samotný sťažovateľ svojim správaním (ručne písanými obsiahlymi podaniami, ktoré sa opakujú) nespôsobuje predlžovanie samotného sporu.

11. V okolnostiach danej veci ústavný súd z dôvodu hospodárnosti konania vyjadrenie mestského súdu nezaslal na repliku sťažovateľovi. Skutkový stav veci v súvislosti s posúdením porušenia sťažovateľom označených práv, vychádzajúc z ústavnej sťažnosti, vyjadrenia a spisu mestského súdu, nie je sporný.

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

12. Predmetom konania pred ústavným súdom po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie je rozhodovanie, či postupom mestského (okresného) súdu v napadnutom konaní a jeho nečinnosťou došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a zodpovedajúceho práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

13. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru ESLP k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie veci v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 302/2020, II. ÚS 123/2022) a ich prípadné porušenie možno preskúmať spoločne. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstráni. K vytvoreniu želateľného stavu, t. j. stavu právnej istoty, dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom

predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04, III. ÚS 154/06, II. ÚS 438/2017, II. ÚS 118/2019). Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

14. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (I. ÚS 41/02, III. ÚS 111/02, IV. ÚS 99/07) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V rámci prvého kritéria prihliada ústavný súd aj na predmet sporu (povahu prerokúvanej veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa. Podľa rovnakých kritérií postupoval ústavný súd aj v danom prípade.

15. Predmetom napadnutého konania je žaloba o náhradu nemajetkovej ujmy v dôsledku ochrany osobnosti voči štátu a orgánom väzenskej služby. Súčasťou žaloby bol aj návrh sťažovateľa na oslobodenie od platenia súdnych poplatkov. Ide o vec, ktorá patrí do bežnej rozhodovacej agendy všeobecných súdov a v zásade ju nemožno hodnotiť ako právne zložitú. V súvislosti s faktickou zložitou ústavný súd poznamenáva, že zdĺhavý priebeh napadnutého konania možno čiastočne pripísať na vrub faktickej náročnosti prerokúvanej veci, ktorá vyplynula z procesných návrhov sťažovateľa (v procesnom postavení žalobcu), ktoré neboli vykonané kvalifikovaným spôsobom.

16. Čo sa týka významu veci pre sťažovateľa, tento aspekt sťažovateľ v ústavnej sťažnosti nerozvinul. Okrem všeobecného tvrdenia, že sám má záujem na rýchlom prejednaní veci, to z okolností posudzovanej veci ani nevyplýva. Možno však bez ďalšieho prisvedčiť, že predmet posudzovaného konania nie je časovo zvlášť prioritizovaný.

17. Pri posudzovaní druhého kritéria, t. j. hodnotenia prípadných zbytočných priet'ahov v konaní, ústavný súd dospel k záveru, že k dĺžke posudzovaného konania prispeli aj okolnosti na strane sťažovateľa. Sťažovateľ sťažil postup okresného súdu, keď odmietol byť vypočutý Okresným súdom Trenčín na základe dožiadania okresného súdu, pričom ako dôvod uviedol, že nebude vypovedať bez prítomnosti svojho právneho zástupcu. Následne ani neoznámil (čo mohol, ak mal na rýchlom prejednaní veci záujem, ako tvrdí v ústavnej sťažnosti, pozn.) okresnému súdu, že jeho žiadosti CPP nevyhovelo.

18. Ústavný súd vzal tiež do úvahy, že sťažovateľ podal nekvalifikovanú žalobu, požadoval oslobodenie od súdnych poplatkov, ustanovenie právneho zástupcu, podával návrhy na zmenu žaloby a pristúpenie ďalších subjektov, pričom okresný súd (resp. aj CPP) sa musel s týmito procesnými úkonmi vysporiadať. Ústavný súd pri hodnotení postupu sťažovateľa bral do úvahy aj to, že ako účastník konania nesporne má právo na procesné úkony, ktoré urobil. Za priet'ahy vzniknuté v dôsledku uplatnenia procesných práv účastníkom konania neznáša zodpovednosť oprávnená osoba, ale zodpovednosť v takomto prípade nemožno pripísať ani na vrub štátnemu orgánu konajúcemu vo veci. V súlade s touto judikatúrou preto dobu potrebnú na rozhodnutie o sťažovateľom uplatnených procesných právach ústavný súd nezapočítal do doby zbytočných priet'ahov v konaní okresného súdu (obdobne III. ÚS 242/03, IV. ÚS 218/04, I. ÚS 577/2016). Ústavný súd tiež pripomína, že konanie bez zbytočných priet'ahov v súlade s čl. 48 ods. 2 ústavy

predpokladá, že žalobný návrh strany žalobcu spĺňa zákonom ustanovené náležitosti (I. ÚS 128/03, I. ÚS 252/06, II. ÚS 250/2021), pričom v danom prípade tieto podmienky splnené neboli. Sťažovateľ vady žaloby na základe výzvy okresného súdu odstránil až po 6 mesiacoch. Uvedené skutočnosti nepochybne mali dopad na celkovú dĺžku trvania konania, na čo ústavný súd prihliadol pri úvahe o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia.

19. Ústavný súd napokon hodnotil aj samotný postup súdu prvej inštancie. Vo vzťahu k sťažovateľom namietanej celkovej dĺžke napadnutého konania ústavný súd konštatuje, že trvanie napadnutého konania v dĺžke viac ako 9 rokov na prvoinštančnom súde bez akéhokoľvek meritórneho rozhodnutia je už samo osebe neprimerané. Ústavný súd v napadnutom konaní zaznamenal tri obdobia nečinnosti okresného súdu, ktoré nastali bezprostredne po zmenách zákonného sudcu. Prvú neodôvodnenú nečinnosť okresného súdu ústavný súd zistil v období od apríla 2017 do 9. januára 2019 (teda 20 mesiacov), keď požiadal dožiadaný súd o vykonanie výsluchu sťažovateľa. Druhé obdobie nečinnosti zaznamenal ústavný súd v období od júla 2019 do marca 2022 (teda 2 roky a 8 mesiacov), keď pasívne vyčkával na rozhodnutie CPP o ne/priznaní nároku na poskytnutie právnej pomoci sťažovateľovi. Následne od apríla 2022 do 16. februára 2023, keď bolo nariadené prvé pojednávanie (teda 10 mesiacov), okresný súd znova riadne nekonal.

20. Vychádzajúc z uvedených zistení, ústavný súd dospel k záveru, že v napadnutom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, ktoré boli spôsobené nečinnosťou mestského (okresného) súdu. Preto vyslovil porušenie základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

21. Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Ústavný súd v nadväznosti na výrok uvedený v bode 1 výrokovej časti nálezu v záujme efektívnosti poskytnutej ochrany sťažovateľom prikázal mestskému súdu, aby v napadnutom konaní, v ktorom nebolo v čase rozhodovania ústavného súdu o sťažnosti sťažovateľa právoplatne rozhodnuté, konal bez zbytočných priet'ahov (bod 2 výroku tohto nálezu).

IV.

Primerané finančné zadosťučinenie

22. Podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže priznať sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, ak o to požiadal. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti žiada o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia 10 000 eur s poukazom na dĺžku napadnutého konania a stav právnej neistoty.

23. Cieľom finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04, I. ÚS 257/08, IV. ÚS 302/2020).

24. S ohľadom na doterajšiu dĺžku napadnutého konania bez meritórneho rozhodnutia, na jeho skutkovú zložitnosť, správanie sťažovateľa a na konštatovanú nečinnosť okresného súdu v zistenom

období, deklarovanie porušenia práv sťažovateľa a príkaz konať v napadnutom konaní ústavný súd považoval priznanie 800 eur pre sťažovateľa za primerané finančné zadost'učinenie (bod 3 výroku tohto nálezu). Vo zvyšnej časti požadovaného finančného zadost'učinenia ústavný súd návrhu sťažovateľa nevyhoviel (bod 5 výroku nálezu).

V.

Trovy konania

25. Zistené porušenie ústavných práv sťažovateľa odôvodňuje, aby mu mestský súd podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde úplne nahradil trovy konania, ktoré mu vznikli zastúpením advokátom. Preto ústavný súd rozhodol o povinnosti mestského súdu nahradiť sťažovateľovi v určenej lehote trovy konania na účet jeho právneho zástupcu (výrok 4 tohto nálezu).

26. Trovy konania pozostávajú z odmeny a ďalších náhrad advokáta v celkovej výške 442,38 eur, ktoré boli určené podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (odmena podľa § 11 ods. 3 vyhlášky za dva úkony právnej služby po 208,67 eur/úkon, a to prevzatie a príprava zastúpenia a podanie ústavnej sťažnosti; náhrada podľa § 16 ods. 3 vyhlášky 2 x 12,52 eur).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 16. apríla 2024

Peter Molnár
predseda senátu